

Suomen tuomariliitto

OIKEUSMINISTERIÖLLE

- Asia: Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain 1 §:n, rikoslain 2 a luvun ja sakon täytäntöönpanosta annetun lain 28 §:n muuttamisesta.
- Viite: Lausuntopyyntö 7.6.2018, VN/843/2018

Suomen Tuomariliitto – Finlands domareförbund ry (jäljempänä Tuomariliitto) pyytää kunnioittavasti, että sen jäljempänä olevana lausunto yllä mainitun hallituksen esitysluonnoksen johdosta otetaan huomioon asian jatkovalmistelussa.

Yleistä

Tuomariliitto pitää ehdotettua uudistusta lähtökohtaisesti kannatettavana.

Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Tuomariliitto pitää esitysluonnoksen tavoitteita ja keskeisiä ehdotuksia kannatettavana.

Esityksen vaikutukset

Tuomariliitto on jo aiemmin lausunnoissaan tuonut esille huolen sakkomenettelyssä määrätävien rikosten käyttöalan laajennuksen vaikutuksesta rikosten ennalta ehkäisyyn. Sakkomenettelyssä määrättävien sakkojen muuntokelvottomuus johtaa siihen, että niistä voi käytännössä selvittää ilman seuraamuksia myös sellaisissa tilanteissa, joissa kysymys on enemmän maksuhaluttomuudesta kuin maksukyvyttömyydestä. Tämä on omiaan rapauttamaan luottamusta rikosoikeudelliseen lainkäyttöjärjestelmään ja heikentää rangaistusten yleisestävyyttä.

Hallituksen esitysluonnos vahvistaa rikosoikeudellisen tuomiovallan kuulumista tuomioistuimille, kun sakkomääräysmenettelyn käyttöä rajoitetaan toistuvissa lainrikkomistapauksissa ja näissä tapauksissa rikosasiat on saatettava tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Tuomariliitto tuo kuitenkin esille huolen näiden sakkoasioiden ja muuntorangaistuskäsitteilyiden lisääntymisen vaikutuksista tuomioistuinten työmäärään. Tämä työmäärän lisäys tulee ottaa huomioon tuomioistuinten tulevaisuudessa määrärahoissa.

Siihen nähden, että kysymys on useimmiten kirjallisessa menettelyssä käsiteltävästä asiasta,

arvio kustannusvaikutuksista on periaatteiltaan oikeasuuntainen. Luonnoksessa hallituksen esitykseksi on kuitenkin sivuutettu tiedoksiintoon liittyvät kustannukset, minkä vuoksi yksinkertaisen pakkokeinoasian kustannus ei ole oikea vertailukohta. Henkilöt, jotka piittaamattomuudesta syyllistyvät usein lieviin rikoksiin, voivat olla vaikeasti tavoitettavissa ja halluttomia kirjallisen menettelyn edellyttämään aktiivisuuteen. Tämän vuoksi on ennakoitavissa, että monissa tapauksissa tiedoksiannossa joudutaan turvautumaan postitiedoksiannon sijasta haastemiestiedoksiintoon ja useat asiat siirtyvät vastaajan passiivisuuden seurauksena poissaolouhkaiseen istuntokäsittelyyn. Sen seurauksena samaa asiaa joudutaan käsittelemään useita kertoja ja asiakohmainen laskennallinen kustannus muodostuu huomattavasti luonnoksessa vertailukohtana käytettyä pakkokeinoasiaa korkeammaksi.

Esitysluonnoksessa ei ole arvioitu ehdotettujen muutosten vaikutusta sakonmuuntoasioiden määrään tuomioistuimissa, eikä siinä ole otettu kantaa niiden käsittelystä aiheutuviin kustannuksiin. Uudistus joka tapauksessa lisäisi merkittävästi muuntokelpoisten sakkorangaistusten määrää. Siihen nähden, että ehdotetuista muutossuhteen lieventämisestä ja muuntorangaistuksen enimmäismäärän alentamisesta huolimatta keskimääräisen päivittäisen vankiluvun on arvioitu (s. 14) nousevan ainakin 30 vangilla, on perusteltua olettaa, että myös muuntorangaistusasioiden määrä ja niiden käsittelyn vaatimat kustannukset tulisivat lisääntymään merkittävästi. Kustannusten arviointia tulisi tältä osin täydentää ja tuomioistuimille varata riittävät resurssit myös lisääntyvien muuntorangaistusasioiden käsittelyyn. Huomionarvioista on lisäksi, että sakonmuuntoasioiden käsittelyn tueksi ei ole asianhallintajärjestelmää, minkä vuoksi sakonmuuntoasioiden käsittely kansliassa on hyvin manuaalista ja siten tehotonta.

Esityksen yksityiskohtaiset perustelut

Sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain 1 §

Lakiehdotuksen sanamuodon (s. 21) mukaan ” *Sakkorangaistukseen johtavaa rikkomusta ei saa käsitellä tässä laissa säädetyssä menettelyssä, jos rikkomuksen tehneelle on tämän lain mukaisesti määrätty rikkomusta edeltävän vuoden aikana tehtyjen rikkomusten perusteella vähintään kuusi sakkorangaistusta ja tekojen samankaltaisuus osoittaa kokonaisuutena arvioiden piittaamattomuutta lain kielloista ja käskyistä.* ”

Esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa (s. 17) todetaan, että arvioitaessa rikosten toistuvuutta otettaisiin laskennassa huomioon sakkorangaistukseen johtaneet teot. Näiden **kuuden rangaistukseen johtaneen teon** lisäksi edellytetään aikaisempien tekojen ja uuden rikkomuksen kokonaisuutena osoittavan piittaamattomuutta lain kielloista ja käskyistä. Yksityiskohtaisista perusteluista välittyy kuva, että ratkaisevaa on tekojen (rikkeiden) ei sakkorangaistusten lukumäärä toisin kuin itse lakiehdotuksen tekstistä.

Tyypillisesti toistuvat sakkorikokset, kuten juuri näpistys ja kulkuneuvon kuljettaminen oikeudetta, ovat sellaisia, että niistä tuomitaan usein rikoslain 7 luvun 3 §:n mukaisesti yhteinen sakkorangaistus vastaavanlaisten rikosten kanssa. Tällaisissa tilanteissa soveltamisalan rajoittamisen sitominen sakkorangaistusten lukumäärään tekojen sijasta johtaisi sattumanvaraisiin soveltamisratkaisuihin. Tähän nähden ristiriitaista on myös rajata tuomioistuimissa käsitellyt vastaavat teot soveltamisalan ulkopuolelle. Tuomariliiton näkemyksen mukaan myös ne olisi otettava huomioon arvioitaessa rikosten toistuvuutta.

Rikoslain 2 a luvun 4 ja 5 §:t

Ehdotuksen perustelut ovat hyväksyttävät eikä Tuomariliitolla ole lain sanamuotoon lausuttavaa.

Rikoslain 2 a luvun 6 § ja sakon täytäntöönpanosta annetun lain 28 §

Tuomariliitto pitää kannatettavana sakon muuntoon liittyvien kohtuus- ja tarkoituksenäkö-
mien säätämistä lain tasolla. Tämä lisää lainkäytön yhtenäisyyttä erityisesti, kun muuntoran-
gaistukset kuuluvat pääosin tuomioistuinharjoittelua suorittavien käräjänotaareiden tehtä-
viin.

Perusteluihin ja sanamuotoihin Tuomariliitolla ei ole lausuttavaa.

Lakien voimaantulo

Ehdotukseen ei ole huomautettavaa näiltä osin.

Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Ehdotukseen ei ole huomautettavaa näiltä osin.

Lausunnon valmistelu

Lausunnon valmistelusta on vastannut kärjätuomari Tuuli Vänskä. Lausuntoasiaa on käsi-
tely Tuomariliiton oikeuspoliittisessa valiokunnassa ja hallituksessa 20.8.2018.

Turussa 22.8.2018

Tuomariliiton puheenjohtaja,
hovioikeudenneuvos

Kimmo Vanne